

Голові спеціалізованої вченої ради
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»,
(вулиця Січових Стрільців, 52А, м. Київ, 04053)
доктору психологічних наук, професору
Валентині Візіторівні БАЛАХТАР

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора філософії з психології,
доцента кафедри психології та особистісного розвитку
ННІМПДЗВО «Університет менеджменту освіти»
Тягур Любомири Миронівни
на дисертаційне дослідження Лозової Оксани Володимирівни
«Психологічні особливості розвитку особистісної готовності вчителів
закладів загальної середньої освіти до впровадження STEM-освіти»,
поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 053 Психологія**

Ступінь актуальності обраної теми. Тема дисертаційного дослідження є винятково актуальною та відповідає стратегічним завданням, що стоять перед українською системою освіти в умовах глобалізованого світу та технологічних викликів. STEM-освіта визнана ключовим інструментом для формування критичного, креативного та інженерного мислення, що є пріоритетом державних освітніх стратегій, зокрема, Концепції розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти).

Авторка слушно зазначає, що успіх впровадження інновацій залежить не стільки від матеріально-технічного забезпечення та інших факторів, скільки від особистісної готовності вчителя – його ціннісних орієнтирів, мотивації, гнучкого мислення, інноваційності та психологічної стійкості. У вступі чітко артикульовано ключову суперечність: між стратегічною важливістю STEM-освіти та недостатньою науково-психологічною розробленістю засад розвитку особистісної готовності педагогів до її системної імплементації. Ця суперечність повністю обґрунтовує необхідність проведення даного наукового пошуку.

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації. Дисертаційна робота Лозової Оксани Володимирівни відзначається значними теоретичними та емпіричними здобутками, які мають високу наукову новизну. Багатовимірність обраної теми полягає в багатоаспектному характері дослідження, адже воно інтегрує три ключові наукові площини: STEM-освіту як інноваційну освітню парадигму, особливості професійної діяльності вчителів у процесі її впровадження та психологічні механізми розвитку їхньої особистісної готовності.

Серед ключових наукових здобутків: розроблено теоретичну модель особистісної готовності вчителів до впровадження STEM-освіти та теоретично обґрунтовано зміст, критерії та індикатори особистісної готовності, що поглибило теоретичні уявлення про феномен готовності педагогів до інноваційної діяльності; створено надійний психодіагностичний інструментарій, зокрема розроблено авторський опитувальник «Психологічні складові особистісної готовності вчителів закладів загальної середньої освіти до впровадження STEM-освіти», а також адаптовано та модифіковано низку зарубіжних методик для українського контексту (зокрема, опитувальники цінностей, когнітивної гнучкості, інноваційного мислення та імпліцитних теорій про силу волі), що є вагомим внеском у психодіагностику.

Дисертанткою розроблено та успішно апробовано психологічну програму розвитку особистісної готовності, ефективність якої підтверджена результатами формувального експерименту. На основі цієї програми створено та впроваджено спецкурс «Розвиток особистісної готовності вчителів закладів загальної середньої освіти до впровадження STEM-освіти», який схвалено Вченою радою ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» (протокол № 01 від 29.01.2025 р.). Це засвідчує практичну значущість отриманих результатів та їх інтеграцію у систему післядипломної педагогічної освіти, що є прямим вирішенням поставлених дослідницьких завдань.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків, рекомендацій. Теоретична обґрунтованість дисертаційної роботи забезпечена

опорою на класичні та сучасні положення загальної та педагогічної психології, а також концептуальні засади STEM-освіти.

Емпірична достовірність гарантована використанням репрезентативної вибірки (1021 учитель), адекватним застосуванням надійного та валідного психодіагностичного інструментарію, а також комплексною математико-статистичною обробкою даних, виконаною за допомогою програми SPSS Statistics. Використання розширеного арсеналу статистичних процедур (описової, кореляційної, факторної, кластерної, дисперсійної аналітики) забезпечило високу точність і достовірність інтерпретації отриманих результатів.

У дисертаційній роботі емпірично досліджено рівні розвитку особистісної готовності вчителів до впровадження STEM-освіти. Авторкою ґрунтовно розкрито кореляційні зв'язки між складовими особистісної готовності педагогів, що підсилює аргументованість висновків і демонструє високий рівень володіння методами математичної статистики.

Логічність та чіткість простежується від обґрунтування наукового апарату, детальним викладом методологічної бази до формулювання висновків, що підтверджує високий рівень організації роботи.

Повнота викладення результатів в опублікованих працях. Зміст дисертації належно відображено в опублікованих працях (6 статей у фахових виданнях, 1 розділ монографії та 30 матеріалах науково-практичних конференцій, з яких 19 публікацій (одноосібно) та 11 (у співавторстві), 3 освітніх програмах), що відповідає встановленим вимогам МОН України до основних результатів дисертаційних досліджень та демонструє належну апробацію ключових положень роботи.

Публікаційна активність здобувачки свідчить про системність наукової діяльності та поступовий розвиток дослідницької теми в межах кількох років, що забезпечує її концептуальну цілісність.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Важливо відзначити, що дисертаційне дослідження виконано з дотриманням принципів академічної доброчесності. Результати перевірки рукопису за допомогою автоматизованих

систем контролю підтвердили відсутність плагіату та відповідність тексту встановленим етичним і науковим стандартам.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Дисертаційне дослідження виконано на високому рівні, відзначається ґрунтовністю теоретичного аналізу та переконливістю емпіричних результатів. Водночас, з метою подальшого поглиблення проблематики, варто звернути увагу на окремі дискусійні аспекти та надати кілька рекомендацій.

1. Доцільно було б більш детально дослідити взаємозв'язок особистісної готовності вчителів до впровадження STEM-освіти та проявів професійного вигорання, зважаючи на підвищене емоційне навантаження педагогів і зростання ризиків вигорання в умовах воєнного стану.

2. З метою підвищення адресності практичних висновків, перспективним видається детальніший аналіз рівнів готовності вчителів різних предметів викладання.

3. Враховуючи виявлений дисонанс між загальним позитивним ставленням вчителів до STEM-освіти та низькою готовністю до її впровадження, варто було б розширити рекомендації щодо подолання внутрішніх психологічних бар'єрів (страху нового, консервативних установок) у педагогів, можливо, через використання психологічних інтервенцій, спрямованих на роботу з когнітивними схемами.

Зазначені зауваження мають рекомендаційний характер, стосуються лише поглиблення окремих аспектів дослідження й не впливають на загальну високу позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Висновок. Дисертаційне дослідження Лозової Оксани Володимирівни на тему «Психологічні особливості розвитку особистісної готовності вчителів закладів загальної середньої освіти до впровадження STEM-освіти» виконано на високому науковому рівні. Воно є цілісним, самостійним дослідженням, що характеризується вагомою науковою новизною, теоретичним та практичним значенням.

Отримані результати мають важливе значення для вдосконалення психологічного супроводу професійної діяльності вчителів, а також можуть бути

використані у програмах підвищення кваліфікації та професійного розвитку педагогічних працівників у системі післядипломної освіти.

Вважаю, що дисертаційна робота виконана на високому науковому рівні, за змістом і рівнем відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, п. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), є цілісним, самостійним дослідженням, що характеризується науковою новизною, теоретичним та практичним значенням, і може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій раді на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 Психологія.

Рецензент

доктор філософії з психології,
доцент кафедри психології та особистісного
розвитку ННІМП ДЗВО «УМО»

Любомира ТЯГУР